

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗВО УКРАЇНСЬКИЙ КАТОЛИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФІЛОСОФСЬКО-БОГОСЛОВСЬКИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра богослов'я

Магістерська робота

ЖИТТЯ У СПІЛЬНОТІ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ДУХОВНОСТІ
ОСІБ З РОЗУМОВОЮ НЕПОВНОСПРАВНІСТЮ
ЗА ПРАЦЯМИ ЖАНА ВАНЬЄ

Студентка 6-го курсу: Тетяна Чуль

Науковий керівник: с. Стефанія Марко, STD

Рецензент: о. Олег Кіндій

Львів 2021

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. ДІЯЛЬНІСТЬ ЖАНА ВАНЬЄ ТА ЙОГО ВЗАЄМОДІЯ З ЛЮДЬМИ З РОЗУМОВОЮ НЕПОВНОСПРАВНІСТЮ	6
РОЗДІЛ II. ОСОБА З РОЗУМОВОЮ НЕПОВНОСПРАВНІСТЮ	13
В ПРАЦЯХ ЖАНА ВАНЬЄ	13
1. <i>Праці Жана Ваньє присвячені особам з розумовою неповносправністю</i>	13
2. <i>Бачення особи з розумовою неповносправністю</i>	20
РОЗДІЛ III. ЖИТТЯ У СПІЛЬНОТІ ДЛЯ ОСІБ З РОЗУМОВОЮ НЕПОВНОСПРАВНІСТЮ	26
1. <i>«Ляри»</i>	26
2. <i>«Ляри-Ковчег» в Україні</i>	29
3. <i>«Віра і Світло»</i>	31
4. <i>Важливість капелана у спільноті осіб з розумовою неповносправністю</i>	36
5. <i>Життя у спільноті: досвід особи з розумовою неповносправністю</i>	38
ВИСНОВОК	43
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	47
<i>Додаток 1</i>	51

ВСТУП

Людина. Здавалося б таке просте і самоочевидне слово, проте філософи, медики, культурологи, богослови ось уже кілька століть щораз відкривають все нові і нові грані нашого організму. Останні десятиліття, а радше останнє століття, стало переломним в розумінні *homo sapiens*, адже людство взяло вектор в напрямку антропоцентричного сприйняття світу. Отож, людина стала виміром всього – так було прийнято вважати або як мінімум окреслювати загальні рамки вектору роздумів про тогочасне суспільство. Сьогодення не надто відрізняється, проте ж певні корективи було внесено. Ще сто років тому набір хромосомів, їхня парність-непарність, чи зовнішні ознаки, відмінні від загальноприйнятних, ставали чи не визначниками людськості особи, що в свою чергу ставило від питання цілу антропоцентричну систему. Так, мова йде про осіб з неповносправністю: фізичною чи психологічною.

Переломним моментом, переосмисленням існуючих критеріїв стала особа Жана Ваньє. Саме цей чоловік, показав світові цінність особи не залежно від її дієздатності. Жан власним життям засвідчив настільки важливо бути поруч людей з неповносправністю, формування місць для їх спільного проживання, адже декілька десятиліть тому вихід людини з особливими потребами у світ вважався неприйнятним та потрапляв під шквал критики на різних рівнях тогочасного суспільства. Світ переживав переломний момент та очікував певних змін. Жан Ваньє представив розумово неповносправних осіб як високодуховних людей, що відчувають найменші зранення та потребують життя у спільноті не лише задля власного духовного зростання, але й тих, хто їх оточує. Жан Ваньє прожив більшу частину свого життя у спільноті людей з особливими потребами. Його багатий досвід спілкування та сопричастя з неповносправними знайшов вираження у працях, що побачили світ. Жан Ваньє роздумує про духовність осіб з розумовою неповносправністю та намагається якнайглибше розкрити її.

Оскільки втілення запланованих ідеалів було затримане чуть не до наших днів, дослідження духовності спільнот підтриманого проживання не проводилося як і в цілому світі, так і в нас – в Україні. Саме тому, метою даної роботи було обрано висвітлення важливості життя у спільноті для осіб з розумовою неповносправністю за працями Жана Ваньє в контексті сучасного суспільства.

Проблематикою наукової роботи виступатиме вплив спільнотного проживання людей з розумовою неповносправністю на їхню духовність та місце духовного супроводу духовними особами, що й власне і містить в собі оригінальність даного дослідження. Часові ж межі, які охоплюватиме наукова робота, сягатимуть сучасних часів (кінець ХХ століття – початок ХХІ століття), адже саме на цей період припадає активна діяльність Жанна Ваньє та розвиток мережі спільнот «Лярш» та «Віра і Світло».

Слід виокремити основні завдання, які було поставлено для досягнення фундаментальності нашого наукового дослідження на тему *Життя у спільноті як важлива складова духовності осіб з розумовою неповносправністю за працями Жана Ваньє*. Отож, переходячи до конкретних завдань слід зазначити, що вибрано їх було не дарма, а лише задля логічної структурованості тексту та всеможливого вичерпного висвітлення поданої проблематики:

1. Проаналізувати формування особистості Жана Ваньє та як його життєвий шлях повпливав на формування спільнот «Лярш» та «Віра і Світло».
2. Проаналізувати становлення спільнот «Лярш» та «Віра і Світло» у світлі зростання їх у глобальному контексті.
3. Дослідити праці, написані Жаном Ваньє, присвячені особам з розумовою неповносправністю.
4. Проаналізувати погляд засновника спільнот «Лярш-Ковчег» та «Віра і Світло» на духовність осіб з розумовою неповносправністю через світло написаних праць.

5. Дослідити вартісність спільнот для перебування людей з особливими потребами на основі праць Жана Ваньє.

6. Проаналізувати та синтезувати важливості життя у спільноті осіб з неповносправністю у сучасному світі.

7. Провести інтерв'ю з особою з розумовою неповносправністю, яка проживає в спільноті задля висвітлення її внутрішнього пережиття духовності.

Задля втілення поставлених завдання, буде використано наступні основні джерела:

- Ваньє Ж., *Бути людиною*. Львів 2013.
- Ваньє Ж., *Прийняти дар убогих*. Львів 2002.
- Ваньє Ж., *Спільнота – місце радості та прощення*. Львів 2001.

Саме ця література стане базовою фундаментальною для проведення дослідження. У часі написання послуговуватимуся наступними науковими методами дослідження: метод текстуального аналізу, описовий метод – також буде використано метод інтерв'ювання задля отримання інформації досвіду щодо спільнотного життя з перших уст – від особи з розумовою неповносправністю.

Підсумовуючи все вище описане, дане наукове дослідження щодо спільнотного проживання осіб з розумовою неповносправністю за працями Жана Ваньє має стати хорошим фундаментом для подальших досліджень більш специфічних і конкретних тем пережиття неповносправності через персоналістичну парадигму мислення.

РОЗДІЛ І. ДІЯЛЬНІСТЬ ЖАНА ВАНЬЄ ТА ЙОГО ВЗАЄМОДІЯ З ЛЮДЬМИ З РОЗУМОВОЮ НЕПОВНОСПРАВНІСТЮ

Ще декілька десятиліть тому вихід у світ людини з неповносправністю вважався посміховиськом та потрапляв під шквал критики. Проте, з'явилася людина, яка кардинально змінила парадигму мислення та поставила людей з особливими потребами повноцінними членами суспільства як на рівні людей, так і на рівні держави. Жан Ваньє був визнаний «людиною, що надихає світ». Він є засновником спільнот «Лярш» та «Віри і Світла». Отримавши премію Темплетона за особливий внесок у підтвердження духовного виміру життя, він «своїми цінностями та світоглядом перевершив біблійне послання та католицьку теологію, яка його надихнула»¹. Вручення цієї премії стало свідченням актуальності та важливості заснування таких спільнот як «Лярш» та «Віра і Світло», реалізацією назрілої у суспільстві потреби до нового холистичного бачення особи. Отже, Жану Ваньє вдалося не лише віднайти своє покликання, а й тонко відчуту суспільний запит.

Жан Ваньє народився у 1928 році в Женеві та був четвертою дитиною у сім'ї канадського генерал-майора та його дружини. Так як батько його брав участь у різних дипломатичних місіях у Європі, Жан Ваньє здобував освіту в Англії, Франції та Канаді англійською та французькою мовами. Після початку II Світової війни їхня сім'я була змушена повернутись до Канади, де хлопець провів наступні декілька років. У 13 років Жан приєднується до Королівського військово-морського флоту в Великобританії. Згодом він скаже, що саме віра батьків в нього дала йому впевненості в своїх бажаннях на все життя. Протягом 1945-1950 років Жан Ваньє робить блискучу військову кар'єру. Проте, все частіше до нього приходять усвідомлення, що його життя може вийти за межі його військових звань та служіння в Королівському флоті². З цього можемо зробити висновок, що з

---

¹Heneghan T. *Jean Vanier, a founder of modern Ark*//www.theglobeandmail.com (27.04.2020).

²Lehr D. *Fact Sheet – Jean Vanier (Unabridged)*, [PDF].

самого дитинства Жан міг пізнавати світ, бачити життя людей у різних країнах, здобувати хорошу освіту і розвиватися. А відтак, побудувати успішну кар'єру у військовій сфері і не зупинитися на цьому.

У 1950 році під впливом Ігнатіанських реколекцій Жан вирішує покинути військову кар'єру. Він починає вивчати твори трапістського монаха Томаса Мертона та приєднується до Дому Дружби у Нью-Йорку, місіонерського руху католиків, основною темою якого являється соціальна справедливість, особливо цивільні права. Через деякий час Жан переїжджає до Парижу та приєднується до спільноти «L'Eau Vive» (Жива вода). Дана установа, яка включала членів з багатьох країн світу, працювала над вишколом мирян у галузі богослов'я та духовності,. Очолював центр отець-домініканець Томас Філіп, який згодом став духовним отцем Жана Ваньє³. Час з 1950 року по 1956 рік був багатий на знайомства і новий досвід. Саме в цей період Жан мав нагоду перейнятися питанням соціальної справедливості, що згодом матиме вияв у створених ним спільнотах. А також, Жан Ваньє заглиблюється у вивчення питань богослов'я та духовності. І це могло послужити не лише збагаченню його власного духовного життя, а й стати спонукою до зацікавлення духовністю інших осіб.

У 1956 Жан покидає спільноту «Жива Вода», щоб присвятити себе молитві та написанню дисертації на тему *Щастя як принцип і кінець аристотелівської етики*, яку в 1962 році захищає в Католицькому Університеті Парижу. Протягом написання дисертації він змінював місце проживання: спочатку це був монастир трапістів, а згодом – Маріанська святиня у Фатімі⁴. Час проведений поза спільнотою також був продуктивним для Жана. По-перше, через можливість проаналізувати здобутий досвід. По-друге, через окреслення теми яка є цікавою для Жана – щастя.

---

³Lehr D. *Fact Sheet – Jean Vanier (Unabridged)*, [PDF].

⁴Lehr D. *Fact Sheet – Jean Vanier (Unabridged)*, [PDF].

1963 рік став переломним для Жана Ваньє. На запрошення отця Томаса Філіпа він приїжджає у Тролі, село на півночі від Парижу. Отець Томас був капеланом у закладі для осіб з розумовою неповносправністю⁵. Це настільки вплинуло на Жана, що він починає відвідувати різні установи та психіатричні лікарні, де жила велика кількість людей з різними видами неповносправності. Його обурили жахливі умови таких місць, але Жан був вражений дружелюбністю людей, що перебувають там. До нього приходять усвідомлення обставин та умов, у яких перебувають тисячі людей з особливим потребами у Франції та по цілому світу. Жан підсумовує, що ці люди є найпригнобленіші у світі. Вклад духівника у процес усвідомлення Жаном свого покликання є надзвичайно вагомим. Бо специфіка служіння отця Томаса заклала вектор подальшої діяльності Жана Ваньє. Саме особи з розумовою неповносправністю у подальшому будуть у фокусі уваги Жана. А обурливе становище життя таких людей у державних установах дає стимул щось змінювати.

У 1964 році Жан Ваньє читає лекції з філософії в Свято-Михайлівському коледжі Торонтського університету. В цей момент він остаточно вирішує залишити науку, щоб йти за внутрішнім голосом серця та покликанням. Він запрошує Рафаеля Сімі та Філіпа Сеу з психіатричної лікарні жити разом з ним у будиночку в Тролі (Франція). Він згадує: «Рафаель і Філіп мали неймовірно чутливе серце. Їх глибоко поранили через відкинення, через брак поваги від довколишніх... Була досить очевидною їхня велика потреба у дружбі й довірі, здатності висловлювати свої прагнення тому, хто б слухав їх по-справжньому»⁶. Усі етапи життя Жана Ваньє: життя і навчання у різних країнах, залученість до Дому Дружби та спільноти «Жива вода», написання дисертації, а також поїздки по державних установах де жили люди з неповносправністю мали вплив на створення «Ляршу». Це рішення – розділити дім з двома чоловіками Рафаелем і Філіпом

---

⁵Jean Vanier. *Short Biography* // Jean Vanier www.jean-vanier.org (27.04.2020).

⁶Ваньє Ж. *Прийняти дар убогих*. Львів 2002, 18.

стало визначальним не лише у житті Жана чи людей з неповносправністю у Тролі, а й у всьому світі.

Жан називає будинок «L'Arche» («Лярш»), що в перекладі означає «ковчег». Ця назва є водночас символом Ноевого ковчегу та човна, до якого можна запросити зраних людей. Також «Лярш» символізує арку або міст, який з'єднує небо із землею. Він говорив, що будинок у Тролі приніс «щире відчуття добробуту», чого він ніколи не відчувалося у військово-морському флоті⁷. Для Жана Ваньє бажання «зробити щось для» переростає у прагнення «бути з», яке підкріплювалося важливістю формулювання «друг» при звертанні до осіб з розумовою неповносправністю. З часом у «Лярші» неможливо було не зауважити зміни: стосунки, що були в спільноті, призвели до трансформації сердець. Жан усвідомив, що бажання любити і бути любленим – це загальнолюдське бажання⁸. Без сумніву, цей шлях не був позбавлений труднощів і перешкод. Адже, спільнотове життя сповнене викликів. Спільне життя людей з різних середовищ потребує багато ресурсів. Як матеріальних, для забезпечення і впорядкування побуту, так і духовних, для побудови стосунку.

Після заснування Ляршу в Тролі Жана чекала клопітка робота. До 1981 року він залишався провідником спільноти та працював над виходом спільноти поза межі Тролі. У Лярші наголошують, що їхня головна мета – це приймати усіх, хто цього потребує. Спільнота приймає як слабких, так і сильних, які разом творять єдине ціле. Це сопричастя допомагає зцілитися усім, хто цього потребує. Таким чином відкинуті суспільством люди відчують себе частиною спільноти, здобуваючи Божу ласку та Ісусове прощення для себе та тих, хто поряд з ними⁹.

У 1971 році в французькому Люрді зароджується міжнародний християнський рух спільнот для осіб з розумовою неповносправністю, їх сімей та

---

⁷Lyall J. *Jean Vanier obituary* // www.theguardian.com(13.06.2020).

⁸Lehr D. *Fact Sheet – Jean Vanier (Unabridged)*, [PDF].

⁹ Ваньє. *Прийняти дар убогих*, 43.

молоді-приятелів «Foi et Lumière»— «Віра і Світло». Його співзасновниками стали Жан Ваньє та Марі-Елен Матьє. Спільнота об'єднує навколо себе невеликі групи людей, які регулярно зустрічаються, щоб ділитися своїми проблемами чи радістю. Вони разом моляться, святкують, подорожують та зростають у спільноті. У житті «Віри і Світла» важливе місце займають спільні Літургії, реколекції, табори, які обов'язково супроводжуються духівниками спільноти¹⁰.

В 1975 році «Віра і Світло» був потверджений папою Павлом VI, а згодом – Іваном Павлом II. Центром спільноти є слабка людина з якою поєднується Христос, а сама духовність руху базується на Євангелії. Саме особи з розумовою неповносправністю формують унікальний стиль спільноти, у якій кожен член має рівні права. Особи з неповносправністю являються знаками Божої любові, тому еднають усіх членів спільноти незалежно від віку, поглядів та віросповідання¹¹.

Згодом Жан починає поширювати місію спільнот по цілому світу, даючи лекції, ведучи переговори для заснування «Ляршу» та «Віри і Світла», їх підтримки. Так з одного маленького дому почалася праця з людьми з особливими потребами на всіх континентах: на сьогоднішній день у світі налічується більше 150 спільнот «Ляршу» та більше 1500 спільнот «Віри і Світла»¹². І є всі підстави стверджувати, що ці цифри не є остаточними. Адже, у країнах пострадянського простору, зокрема і Україні, ці спільноти почали формуватись вже після розпаду СРСР і здобуття незалежності колишніми республіками.

У 1981 році Жан Ваньє склав з себе обов'язки провідника спільноти «Лярш» у Тролі. Проте, він продовжує постійно проживати у спільноті, підтримуючи духовно друзів та асистентів не лише у Тролі, але й у цілому світі. Жан також продовжує відвідувати багато країн з робочими візитами, для заснування нових та

---

¹⁰ Ваньє Ж. *Бути людиною*. Львів 2013, 164-165.

¹¹ Jerzy M. *Wiara i światło* // Chmieliewski M. (ред). *Leksykon duchowości katolickiej* Lublin-Kraków 2002, 915.

¹² Lehr D. *Fact Sheet – Jean Vanier (Unabridged)*, [PDF].

підтримки існуючих спільнот «Лярш». Він проводить там реколекції, навчає асистентів та надихає членів спільнот до нових ідей та проектів¹³.

Жан Ваньє є також відомим завдяки своїм книгам та публікаціям присвячених особам з розумовою неповносправністю. Найвідоміші серед них: *Спільнота місце радості та прощення (Community and growth 1979)*, *Бути людиною (Becoming human 1998)*, *Прийняти дар убогих* та інші. Більше того, є багато публікацій, виступів та промов на різних реколекціях, зустрічах тощо. Жан Ваньє був номінований на Нобелівську премію миру, отримав багато відзнак в Канаді та інших країнах. Помер Жан на 90-му році життя в Парижі 7 травня 2019 року. Майже до самої смерті він жив у Тролі, за винятком декількох останніх тижнів, коли знаходився у лікарні¹⁴. На основі цього ми переконуємося, що Жан Ваньє глибоко перейнявся ідеєю змінити ставлення до осіб з неповносправністю у все більшій кількості людей по всьому світу аж до кінця життя. А по смерті залишив великий книжковий доробок. Виклавши у своїх працях свій досвід життя у спільноті, спілкування та холистичний підхід у баченні особи.

У 2015 році Жан Ваньє отримав почесну премію сера Джона Темплетона. Ця премія була заснована Джоном Темплетоном у 1972 році та відзначає людей, які за допомогою науки вивчають найглибші питання Всесвіту, місце та мету людства у ньому. За час існування премії нею було нагороджено 49 лауреатів, які розділяють філантропічні ідеї Джона Темплетона. Серед лауреатів є представники різних конфесій, лауреати Нобелівської премії та відомі люди: мати Тереза, Далай-Лама, Маргарет Тетчер¹⁵.

Отже, життєвий шлях Жана Ваньє був дуже тісно пов'язаний із особами з розумовою неповносправністю, хоч і юнацькі роки дарували чудові перспективи морської служби. Через призму власного досвіду Жан усвідомив важливість

---

¹³Історія Ляриу // www.larche-kovcheh.org.ua (28.05.2020).

¹⁴Cooper C. *Jean Vanier*// www.thecanadianencyclopedia.ca(28.05.2020).

¹⁵*About the Templeton Prize* // www.templetonprize.org (15.08.2020)

взаємодії з людьми, яких відкинуло суспільство. Він зумів побачити яких саме змін потребує суспільство, щоб почати сприймати іншого нарівні. «Ця перша зустріч привела мене до світу страждань, про який я раніше нічого не знав. [...] Також я зустрічався з батьками, чиї діти мали розумову неповносправність, і поступово відкрив для себе їхні важкі страждання і величезний масштаб проблеми»¹⁶. Особи з неповносправністю пробуджують глибокі почуття, які є покриті пилом щоденних проблем та турбот, змінюючи кожну особистість на краще. Жан зумів перетворити свою духовність в дію, розділивши власне життя з особами з особливими потребами. Він показав, що будучи водночас дуже вразливими, ці люди дають кожній людині безцінні уроки дружби та сопричастя.

---

¹⁶Ваньє Ж. *Дорога додому*. Київ 2015, 8.

РОЗДІЛ II. ОСОБА З РОЗУМОВОЮ НЕПОВНОСПРАВНІСТЮ В ПРАЦЯХ ЖАНА ВАНЬЄ

1. Праці Жана Ваньє присвячені особам з розумовою неповносправністю

Жан Ваньє провів майже усе своє свідоме життя у спільноті осіб з розумовою неповносправністю. Маючи власний досвід спілкування та сопричастя з особами з неповносправністю, він намагається аналізувати певні моменти та життя у спільноті в цілому. Як наслідок його аналізу та рефлексій, світ побачив багато чудових книг, які розкривають різні сторони життя: радість чи сум, щастя чи переживання. Кожна з книг – неоціненний скарб, який надихає увесь світ і є свідченням досвіду спільнотного життя навіть після смерті автора.

Однією із найважливіших книг у творчості Жана Ваньє являється *Спільнота – місце радості та прощення*, яку вперше світ побачив у 1979 році. Ця книга являється дороговказом для спільнот, які створені для об'єднання та підтримки людей з розумовою неповносправністю. Книга складається з розділів, що охоплюють різноманітні сторони спільнотного життя: вони висвітлюють як побутові так і духовні аспекти спільноти. Автор наголошує на значенні слова «спільнота». Жан має на увазі «групи людей, що покинули звичне для них середовище, аби жити під одним дахом з іншими і працювати, послуговуючись новим баченням людей та їхніх відносин між собою і з Богом»¹⁷.

Жан Ваньє ділиться власним досвідом спільнотного життя та пояснює, що до подібного способу життя потрібно мати покликання. Для того, щоб бути частиною спільноти потрібно відчувати, що людина є частиною тіла спільноти і тут є її дім. Це виглядає схожим на подружжя, коли чоловік та дружина стають одним цілим¹⁸.

У сучасному світі ми часто живемо в ізоляції. Саме тому, світ потребує почуття спільноти. Це виникає тоді, коли люди перестають доводити один одному

---

¹⁷Ваньє Ж. *Спільнота – місце радості та прощення*. Львів 2001, 14.

¹⁸Ваньє. *Спільнота – місце радості та прощення*, 69.

свою цінність, а визнають свої слабкості та недоліки, намагаючись виправити їх. Ми перестаємо шукати місце, яке приховує внутрішню боротьбу, адже Бог збирає нас разом. Він занурює нас у недоліки один одного, щоб ми стали практикуватися в прощенні, виховуючи тих, хто переживає те саме. З часом, це спонукає кожного з нас практикувати це повсякденно, наслідуючи Христа таким способом. Книга Жана Ваньє виступає як мудрий та дружній путівник, який може допомогти нам розібратися в тому, як виховати таку спільноту людей, яких нам посилає Бог. Запитання, які виникають після прочитання книги, дозволяють осмислювати напрямки подальшого руху спільнот¹⁹.

«Дорога додому» – ще одна праця Жана Ваньє, яка спонукає до глибоких роздумів. У цій праці автор намагається подати нам власні роздуми стосовно певних речей, які він пережив від моменту заснування «Ляршу». В даній книзі людська природа розглядається з антропологічної точки зору як невід’ємна частина спільноти крізь призму власного досвіду. Жан Ваньє говорить: «Дім – це там, де ми в безпеці. Тут уже не стоїть питання конкуренції, бо дім – це місце сопричастя»²⁰.

Одна із частин книги присвячена етапам людського життя, де можна знайти роздуми Жана про чотири періоди життя: дитинство, юність, зрілість та старість. Його роздуми переплітаються з досвідом, який він здобув за час життя в «Лярші». Він висвітлює різні моменти життя друзів та асистентів, не виключаючи при цьому ситуації, коли кожен із них потребує відпочинку чи допомоги. В інших частинах книги Жан Ваньє акцентує свою увагу на людському зростанні та сопричасті. Він говорить про духовне зростання, яке відбувається протягом усього нашого життя. Воно розпочинається із зачаття та триває до моменту смерті. Зростання формується крізь призму досвіду, емоцій та переживань, що оточують

---

¹⁹Vineyard B. *Community And Growth by Jean Vanier. Shorter Book Reaction*//www.goodreads.com (30.05.2020).

²⁰Ваньє Ж. *Дорога додому*. Київ 2015, 12.

нас у повсякденному житті. Перш за все, ми повинні прийняти себе такими, якими ми є, з нашими можливостями, обмеженнями та зраненнями. Лише після цього, ми зможемо досягнути повної гармонії з собою та сопричастя з нашими ближніми, що є дорогою до щастя. Сопричастя – є невід’ємною частиною зростання, адже ми його потребуємо будучи зраними своїми проблемами. Також ми потребуємо спілкування з іншими людьми, які полікують наші душі. Автор хоче донести до нас те, що потрібно долати конфлікт: не намагаться втекти, уникаючи його, а намагаться вирішити його з людиною, з якою він виник²¹.

Володимир Турчиновський описує цю книгу наступним чином: «Насправді кожна добра розповідь є дорогою, а дорога – розповіддю... Але остаточно всі дороги будуть пройдені та всі розповіді будуть розказані. Це все здійсниться вдома»²². З цим важко не погодитися. Особисто мене ця книга змусила задуматись над тим, що дуже часто ми не помічаємо потреб інших людей, адже занадто заклопотані власними проблемами. Кожна людина є духовно зраненою більшою чи меншою мірою і потребує іншого, хто зможе допомогти подолати наші проблеми та віднайти мир та спокій. Щодо назви, то я вважаю її символічною. Дорога додому – повернення до новонародженого дитятка, такого простого і чистого, щирого і невимушеного. Дорога додому – це подорож туди, де нас приймуть такими слабкими і зраними, якими ми є насправді.

Кожна з книг Жана Ваньє має власну передісторію та несе певну місію до людей. Серед таких книг є «Бути людиною», яка має за мету допомогти кожному з нас віднайти гармонію у власному серці, а лише після того – у суспільстві, адже воно складається із окремих особистостей.

Книга починається із опису деяких моментів життя Жана Ваньє, де він звертається до понять Бога та людей: «Бог запрошує усіх нас на велике свято

---

²¹Ваньє. *Дорога додому*, 159-278.

²²Турчиновський В. *Дорога додому* // philosophy.ucu.edu.ua(30.05.2020).

життя, і на цьому святі є місце для кожної людини – незалежно від того, повносправна вона чи ні, незалежно від її віри, раси, національності, здібностей чи обмежень»²³.

У книзі автор неодноразово задається питанням «що означає бути людиною?». Через призму власних роздумів Жан знаходить відповідь на власне запитання. Він наголошує на тому, що бути людиною насамперед означає зростання, постійне прагнення до оновлення та рух до нового²⁴. По друге, бути людиною – це досягти гармонії для прийняття усього, що відбувається у нашому житті²⁵. Для цього необхідно сприяти правдивому розвитку, якого можливо досягти завдяки п'яти наступним принципам:

1. кожна людина – одна-єдина, цінна і необхідна. Кожен із нас є частиною великого механізму під назвою «життя». Кожен із нас потребує іншого, щоб стати собою;

2. розвиток невіддільний від життя. Усі речі рано чи пізно змінюються. Залишаються лише фундаментальні цінності, які застосовуються щоразу в іншому контексті. Завдяки цінностям людина стає зрілою, що допомагає поєднати минуле та теперішнє на зародження майбутнього;

3. бути вкоріненим у добрий ґрунт. Оточення людини та її зв'язки з іншими формують її майбутнє, тому вона потребує спілкування, яке буде давати їй добрий результат;

4. отримувати натхнення та підтримку від інших. Людина може здобути більшу зрілість, коли відчуватиме відповідальність не лише за себе, але й за інших. Для того, щоб робити правильний вибір людина має мати власну гідність, яка буде невіддільна від неї;

---

²³Ваньє Ж. *Бути людиною*. Львів 2013, 3.

²⁴Ваньє. *Бути людиною*, 15.

²⁵Там само, 17.

5. мати час на роздуми та розважання. Для власного розвитку необхідно шукати правду. Для цього ми повинні бути відкритими до реальності та вміти приймати її. Бути людиною – це приймати себе та іншого такими, як ми є та працювати з іншими для розвитку єдності та миру²⁶.

Для кожного з нас потрібно усвідомлювати власну індивідуальність, неповторність та важливість. Будь-яка людина є тим міні-космосом у галактиці безлічі інших, але ніколи не знайдеш однакових. Наскільки б ми не були сформованими в собі, але завжди важливо розвиватись. Приналежність до певної спільноти – це можливість черпати ресурс та енергію для подальшого розвитку. Людина живиться тим, що слухає, говорить, робить. Ці люди не повинні бути просто завжди поряд, але й надихати до творіння чогось нового та корисного на основі вже знаного. Поряд з цим усім, завжди важливо пам'ятати про себе, дбаючи про можливість побути з собою.

Як вже і згадувалось раніше, дуже важливо належати до якоїсь групи людей, оскільки спілкування з одною людиною не має такого результату: «Потреба в приналежності є глибоко людська реальність. Приналежність є немов живильний ґрунт, щоб ми могли зростати і приносити плоди. Група може бути тією землею, завдяки якій ми з часом віднайдемо довіру, щоб відкритися до інших та віднайти нашу спільну людськість»²⁷. Ми не можемо уявити себе без тих чи інших людей і тут нема нічого дивного. Хтось може назвати це аспектом взаємовикористання та залежності, але думаю, що це взаємодоповнення та дарування. Тому добрий ґрунт – це вже половина успіху доброї родючості рослини.

Наше життя сповнене стежинок, що утворюють дорогу життя, на якій і знаходиться процес зцілення від відкинення до прийняття. Є той аспект, з яким

---

²⁶Ваньє. *Бути людиною*, 17-19.

²⁷Там само, 40.

досить важко далі просуватись по прямій – страх, який є надзвичайно потужною силою, адже ми боїмося осуду, відкинення, страждання, смерті. Ми не боїмось цих понять як таких самих по собі, але того, що вони несуть та залишають за собою²⁸.

Кожному із нас Творець подарував особливість – це можливість свободи вибору. За Жаном Ваньє «Бути вільним – означає ставити правду, справедливість та служіння іншим понад наші потреби в особистому збагаченні, досягненні успіху, влади та визнання»²⁹.

Останнім, але не менш важливим є вміння прощати. Хоч в нашій людській пам'яті все залишиться незмінно, проте наше ставлення і почуття можуть вже виражатись зовсім по-іншому. «Простити – це подарувати людині любов, яка звільняє її від морального гноблення і психологічної провини»³⁰. Немає сенсу носити всі ці тягарі на собі, адже можна залишити їх і жити щасливо.

Ще однією книгою, яка привернула мою увагу є *Глибока рана в людському серці*. Хоч вона є набагато меншою за інші, проте в своїх сторінках доносить саму суть служіння, місії і покликання засновника «Ляршу». В своїй праці Жан говорить про ту рану, яка є серці кожного з нас, а саме про самотність. Проте й показує спосіб що додає наснаги до життя – це можливість само дарування через любов: «...любов – це досвід або пошук, який є як прекрасним, так і жахливим, тому що любити – значить зробити себе вразливим стосовно іншої людини... А ми всі того боїмося. Нас лякає зобов'язаність любові. Ось чому ми втікаємо від любові, ховаємось за успіх, престиж і інші речі. Наш світ боїться любові»³¹.

Своїми роздумами Жан розкриває сутність кожної людини, її потребу любити і бути любленою і показує самотність, яка поглинає кожного зсередини. Важливий

---

²⁸Ваньє. *Бути людиною*, 73.

²⁹Там само, 107.

³⁰Там само, 137.

³¹Ваньє Ж. *Глибока рана в людському серці*. Львів 1995, 7.

акцент він звертає на тих, хто потребує особливого спілкування, тобто навіть не особливого, але просто спілкування, а не відкинення від світу. Коли ми зустрічаємось з людьми з особливими потребами у буденності, то часто їх жаліємо, натомість все, що їм важливо мати у житті – це товаришування.

Автор проводить чітке розрізнення між світом дорослого та дитини, де цитує слова Марії Монтессорі, щодо того, що «ми хочемо сформувати дитину так, щоб вона була подібною до нас»³², але в чому тоді наша індивідуальність у розвитку? Хоч чітко зрозуміло, що у дітей набагато більша чуттєвість до цього світу і здатність відчувати те, що нам вже важко осягнути. Доросла особистість може довго і багатослівно розкривати ті чи інші поняття в той час як дитина лише одним своїм вчинком щодо ближніх може показати і навчити набагато більшого. Проблема людини – страх, «страшно постаріти, постаріти – в сенсі втратити вміння дивуватися, припинити пошук, не бачити цього світу очима дитини, не чудуватися дивами цього світу»³³.

Проте існує вихід, який веде нас до єднання, зокрема прагнення стати «людиною миру», яка наслідуючи Ісуса Христа, буде здатна любити своїх друзів і недругів, хто більш реалізований і хто потребує нашого часу. Саме такі люди допомагають по домах «Ляршу» в різних країнах світу і різних релігій. Автор говорить про те, що найбільшим людським гріхом є те, що не пам'ятаємо про тих, що кличуть нас виразно у житті, й про тих, що ридають у своїх серцях за допомогою, адже: «Людська істота має три аспекти. Коротко я б сказав так: серце, голову і руку. Руку, якою щось виконуємо, голову, якою пізнаємо і нагромаджуємо відомості, знання, які передаємо руці. Ще маємо серце, дуже чутливе серце, здатне відгукнутися. Здатне любити, здатне відгукнутися...»³⁴.

---

³²Ваньє. *Глибока рана в людському серці*, 8.

³³Там само, 8.

³⁴Там само, 18.

Підсумком цієї праці думаю є те, що кожен з нас є своєрідним безмежжям, але те, що відбувається навколо часто нас обмежує, тому нам важливо внести принаймні свій можливий вклад у боротьбу за світ, у якому можуть всі жити як діти³⁵.

Проаналізувавши праці Жана Ваньє, можна зробити висновок, що особи з розумовою неповносправністю є особливими людьми. Вони не є схожими на інших, але в той же час потребують чи не найбільше любові. Маючи тонку душевну організацію, вони відчують найменший наш біль чи рану. Спілкування чи перебування у спільноті з такими людьми вчить нас довіри та любові до ближніх. На перший погляд, нам здається, що вони не розуміють та відкидають нас. Проте ми повинні розуміти, що «люди з розумовою неповносправністю мають своєрідну GPS навігацію любові, якщо вони відчують, що хтось готовий їм її дати, вони підходять до цієї людини»³⁶.

2. Бачення особи з розумовою неповносправністю

Коли в сім'ї з'являється дитина з розумовою неповносправністю, то у батьків виникає багато запитань, які стосуються різних сфер життя від побуту до соціалізації в суспільстві. У своїх працях Жан Ваньє неодноразово засвідчує власне бачення та досвід у взаємодії з особами з розумовою неповносправністю. У цих працях ми не знаходимо медичних визначень чи порад з реабілітації, проте вони є добрим дороговказом для прийняття неповносправності.

З медичної точки зору, психічне захворювання – це є будь-який розлад, що пов'язаний з психологічними чи поведінковими проявами та супроводжується порушенням психічного функціонування людини. На жаль, більш чіткого визначення не існує через культурні відмінності та різне прийняття психічних

---

³⁵Ваньє. *Глибока рана в людському серці*, 22-23.

³⁶Англес д'Оріак К. *Неповносправні мають своєрідну GPS навігацію любові* // risu.org.ua (11.07.2020).

розладів в різних країнах. Психічна хвороба впливає безпосередньо на зовнішні та внутрішні аспекти людського життя³⁷.

Досвід кожної сім'ї, де з'являється дитина з неповносправністю, є унікальним. Зміни у сім'ї починаються від моменту, коли вона дізнається про неповносправність та у який спосіб. Фахівці пропонують власну теорію стадій прийняття неповносправності нового члена сім'ї:

1. шок. На цій стадії батьки, які дізнаються про діагноз своєї дитини можуть мати надзвичайно сильні емоції, які супроводжуються криками чи плачем, або ж навпаки – бути абсолютно позбавленими емоцій. Фахівці мають усвідомлювати, що на цій стадії батьки не можуть сприймати інформацію та потребують всесторонньої підтримки оточення. Через надмірні емоції чи їх відсутність батьки можуть думати про відмову від дитини;

2. заперечення реальності/неповносправності чи ж наявності/прогнозу захворювання. Після оговтування від шоку батьки все ще не можуть сприймати реальність, тому настає стадія заперечення. У кожного ця стадія проходить по-різному: повна відмова, що з дитиною щось не так, часткове заперечення, уникнення розмов тощо. У деяких випадках на цій стадії сім'я потребує допомоги фахівців, адже батьки не можуть повноцінно оцінити ситуацію, або ж роблять усе можливе для «зцілення», чим виснажують і себе, і дитину. Як наслідок, батьки можуть проходити цю стадію ще дуже довгий час або впасти у відчай;

3. усвідомлення реальності, яке супроводжується почуттями провини, смутку, відчаю, злості тощо. Усвідомлення реальності – це дорога примирення. Сім'я починає розуміти втрачені можливості та переосмислювати життя з неповносправністю дитини. Це є дуже нелегке

---

³⁷Andrews L. *Mental disorder*// www.britannica.com(26.07.2020).

завдання, тому ця стадія може і не перейти в наступну. Батьки можуть переживати розвиток клінічної депресії, втрату інтересу до життя та навіть думку про суїцид. Також батьки можуть занедбати розвиток чи реабілітацію власної дитини. Через брак можливостей соціалізації багато сімей не можуть знайти шляхів адаптації в суспільстві. Усвідомлення реальності несе в собі переосмислення цінностей та світосприйняття не лише у сім'ї, але й у найближчому оточенні;

4. поступове примирення та прийняття реальності, реорганізація життя і реалістична адаптація до неповносправності. Під час останньої фази батьки відчують емоційне полегшення, примирення та сприймають обмеження дитини як реальність. Вони цілком спокійно можуть сприймати майбутнє через призму реабілітації та розвитку, що необхідна їхній дитині. Втрачені мрії замінюються новими очікуваннями та сприйняттям дитини як дару³⁸.

У своїй праці *Прийняти дар убогих* Жан розглядає осіб з розумовою неповносправністю через призму розуміння їх духовності. Через свою простоту та власні переконання Жан показує всю жертовність, ризик та відповідальність в спільноті з людьми з обмеженими можливостями. Через цей досвід він відкрив власні зранення свого серця. Жан зауважив, що злість приходить легше до його душі, ніж любов та прощення, які потрібно виховувати самостійно. Невід'ємною частиною життя у спільноті є вразливість. Саме ця риса демонструє нам власні сили, які допоможуть нам дійти до глибокого звільнення³⁹.

У цій праці Жан Ваньє порушує проблему вживання термінів. Він розглядає декілька аспектів використання термінології. Ще декілька десятиліть тому люди вживали термін «розумово відсталі». Внаслідок часу, культура зазнала

---

³⁸Романчук О. *Неповносправна дитина в сім'ї та суспільстві*. Львів 2008, 19-37.

³⁹Lehr D. *Selected Books by Jean Vanier*, [PDF].

трансформації і в свою чергу змінила світогляд та ставлення до людей з розумовими вадами. Щодо мовної зміни, то людина з розумовою вадою розглядається як особистість, яка має свої потреби та унікальність. У цій книзі автор використовував терміни «особи неповносправні» або «розумово неповносправні». Він наголошує на важливості того, що такі люди є в спільнотах. Потрібно відчувати тонку мовну межу для того, щоб вказати на відмінність у осіб з неповносправністю притому, зберігаючи повагу до особи⁴⁰.

У цілому світі також акцентують увагу на термінах. Замість «психічно хвора людина», «душевно хвора», «божевільна», «шизофренік» варто вживати формулювання «людина з психічними розладами», «особа з проблемою психічного здоров'я». Це показує повагу до людини як до особи, яка має інші індивідуальні особливості, а не лише психічну хворобу. Варто також уникати висловів щодо страждання чи нещасності, адже особи з психічними розладами здатні жити повноцінним життям. Не варто трактувати психічні розлади негативно більше, ніж будь-яку іншу хворобу⁴¹.

Відомий психотерапевт, дитячий і підлітковий психіатр Олег Романчук у своїй праці «Неповносправна дитина в сім'ї і в суспільстві» досить часто згадує, що розвиток та зріст дитини з неповносправністю в сім'ї напряму залежить від ставлення суспільства. Найбільш поширеним у суспільстві є страх неповносправних осіб. Дуже часто оточуючі не знають, що очікувати чи як себе поводити в присутності неповносправної особи. Саме тому багато людей уникають спілкування та взаємодії з особами з неповносправністю, таким чином ізолюючи їх від суспільства⁴².

Коли неповносправна особа інтегрується в суспільство, то це є важливо не лише для неї самої, але й для оточуючих. Через призму неповносправності інші

---

⁴⁰Ваньє Ж. *Прийняти дар убогих*. Львів 2002, 6-7.

⁴¹Bulthuis E. *Mental illnesses: Terms to use. Terms to avoid* //www.healthpartners.com (31.07.2020).

⁴²Романчук О. *Неповносправна дитина в сім'ї та суспільстві*, 107-109.

люди можуть навчитися краще сприймати себе, долати свої внутрішні страхи та допомагати іншим. Самі неповносправні особи можуть змінювати ставлення до себе у суспільстві. В дитячому віці це робиться через навчання в інклюзивних класах замість спеціалізованих інтернатів. Більше того, позитивний вплив також відчуватимуть батьки, адже їхні діти вчитимуться допомоги ближньому, ширості, доброзичливості та прийнятті інших⁴³.

Жан Ваньє часто вживає слова «убогі» та «слабкі». В контексті богослов'я убогість – це відчуття незалежності від матеріальних благ. Цей стан породжується з віри в Боже провидіння. У Святому Письмі убогість не являється синонімом бідності. Важливими є відкритість та покора серця для прийняття багатства, адже в іншому випадку воно становить загрозу для духовності особи⁴⁴. Святе Письмо не говорить про те, щоб люди зрікалися свого багатства та не осуджує їх за земні блага. У Новому Завіті ми знаходимо заохочення, щоб християни, які мають достаток, ділилися з тими вірними Церкви, хто цього потребує⁴⁵.

Жан вважає, що убогим є той, хто потребує допомоги, розуміє це та просить іншого допомогти. Якщо говорити про слабкість, то слабкою людиною є кожен з нас, адже ми всі маємо певні обмеження чи вади. Жан Ваньє зауважує, що слабкі потребують сильних, а сильні теж потребують слабких⁴⁶. Отож, неважливо чи ми є сильними або слабкими, у будь-якому випадку ми потребуємо ближнього для пізнання себе.

Блаженніший Святослав у своєму Пастирському посланні про дар осіб з розумовою неповносправністю наголошує «Нам слід відкривати таїнство осіб з особливими потребами, допомагати проявляти дари, якими вони наділені. Неповносправність сама по собі не є даром - вона є великим стражданням [...]

---

⁴³Романчук. *Неповносправна дитина в сім'ї та суспільстві*, 109.

⁴⁴Paszkowska T. *UBÓSTWO* // Chmielewski M. (ред.) *Leksykon duchowości katolickiej*. Krakow 2002, 897-899.

⁴⁵O'Brien J. *POVERTY* // Downey M. (ред.) *The New Dictionary of Catholic Spirituality*. Collegeville 1993, 749-753.

⁴⁶Ваньє. *Прийняти дар убогих*, 7.

Але є даром те, що сховано всередині: вміння таких людей любити й приймати любов»⁴⁷. Це справді так. Люди з розумовою неповносправністю проявляють свою любов у дуже різний спосіб. Їхню любов до оточуючих важко переоцінити, але можна дуже легко зранити. Важливо пам'ятати про це.

---

⁴⁷Блаженніший Святослав Пастирське послання про дар осіб з розумовою неповносправністю // www.sde.org.ua (06.11.2020).

РОЗДІЛ III. ЖИТТЯ У СПІЛЬНОТІ ДЛЯ ОСІБ З РОЗУМОВОЮ НЕПОВНОСПРАВНІСТЮ

У своїх працях Жан Ваньє детально описує не лише свій досвід життя у спільноті, але й осіб з розумовою неповносправністю. При розгляді його праць варто також розглянути спільноти «Лярш» та «Віра і Світло», щоб зрозуміти з чого усе починалось. У цьому розділі ми проаналізуємо розвиток спільнот та їх вплив на осіб з розумовою неповносправністю.

1. «Лярш»

«Лярш» був заснований у 1964 році в Тролі Жаном Ваньє. Історія спільноти розпочинається з того, що Жан запросив двох чоловіків з неповносправністю жити з ним та творити спільноту. Назва організації походить від біблійного терміну «Арка». Від 1964 року і до сьогодні «Лярш» залишається Міжнародною Неурядовою Організацією, яка спрямована на підтримку осіб з неповносправністю. Сьогодні налічується 153 спільноти в 38 країнах світу в які входять більше 10 000 членів⁴⁸. Варто зауважити, що це лише офіційне число визнаних спільнот. У багатьох країнах є багато спільнот, які розвиваються або очікують визнання Міжнародною Федерацією Ляршу. Тому, точне число спільнот «Лярш» у світі вказати неможливо.

Коли Жан Ваньє започаткував перший будинок для осіб з розумовою неповносправністю в Тролі, то «навіть сусіди не знали про їхнє існування»⁴⁹. У 60-ті роки минулого століття більшість осіб з розумовою неповносправністю були закриті вдома чи у психіатричних лікарнях. Вони почували себе самотніми та відкинутими світом. На жаль, цю відокремленість відчували і батьки осіб з розумовою неповносправністю. Напевне, це була більше психологічна «стіна», адже люди, які бачили неповносправність, боялися її. Жан Ваньє та спільноти

---

⁴⁸ Raymond K. *L'Arche* // www.thecanadianencyclopedia.ca (20.11.2020).

⁴⁹ Ваньє Ж. *Дорога додому*. Київ 2015, 20.

«Лярш» зробили колосальну роботу, щоб люди з розумінням ставилися до людей з розумовою неповносправністю та не маргіналізували їх.

Жан Ваньє створював «Лярш» у чотири етапи. Кожен з цих етапів виникав поступово та відповідав певному виміру спільноти. Саме вони ідентифікують спільноту «Лярш».

1. Співчуття/щедрість. Цей етап має дві назви та свідчить про покликання Жана Ваньє у 1964 році до зародження «Ляршу». Він вирішив запросити Філіпа, Рафаеля та Дені ділити спільний побут разом з ним, адже відчував співчуття до умов в яких вони були змушені проживати. Згодом, співчуття перетворюється на щедрість, бо Жан, відчувши поклик Бога, вирішив присвятити своє життя особам з неповносправністю. Цей етап є про покликання та духовний вимір «Ляршу»⁵⁰.
2. Компетентність. Коли Жан погодився взяти відповідальність за організацію «Le Val Fleuri», то він усвідомив, що тільки духовного виміру буде недостатньо. Він потребував інших здібностей для того, щоб «Лярш» міг отримувати послуги найкращої якості у сферах педагогіки, психології, психіатрії та здоров'я⁵¹. Кожний асистент чи волонтер, який вирішує приєднатися до подібної спільноти, повинен розуміти, що життя у спільноті полягає не лише у творенні стосунку з іншими, але й у вирішенні безлічі побутових питань, які стосуються усіх сфер людського життя. Спільноти «Ляршу» проводять безліч тренінгів для асистентів, щоб кожен із них міг почувати себе впевнено у будь-якій непередбачуваній ситуації.
3. Сопричастя. Цей етап формувався до 1980-х років. Шлях до Бога у Жана пролягав через внутрішню трансформацію, яку можна було досвідчувати

---

⁵⁰L'Arche Internationale. *What is a L'Arche community?* France 2007, 2.

⁵¹*What is a L'Arche community?* 3.

через спілкування та взаємовідносини з людьми з неповносправністю⁵². Жан Ваньє неодноразово згадує: «Сопричастя – це дарування самого себе, і через цей дарунок приходиться величезна радість...»⁵³. Не дивлячись на усі труднощі, які трапляються у житті спільноти, кожен з її членів проходить шлях трансформації та самоусвідомлення власного покликання. Спільнота – це місце, де кожен чимось жертвує задля спільного блага. Проте, ми отримуємо щось взамін, а деколи навіть більше, ніж віддаємо: любов, розуміння та прийняття кожної особи такою, як вона є.

4. Зовнішні зв'язки. Цей етап триває від початків і аж до сьогодні. Спочатку сам Жан Ваньє ділився власними свідченнями про осіб з неповносправністю зі світом. Сьогодні цю роль виконують асистенти, приймаючи дари та виходячи назовні, щоб свідчити про «Лярш»⁵⁴. Кожен «вихід» особи з неповносправністю чи асистента поза межі спільноти можна трактувати як комунікацію з навколишнім світом. Не завжди ця комунікація може збудувати певний зв'язок чи мати позитивні наслідки. У світі залишається частина людей, яка з недовірою відноситься до осіб з неповносправністю та не розуміє тих, хто вирішив присвятити своє ціле чи частину життя таким людям. Після складання з себе обов'язків провідника спільноти «Лярш» Жан Ваньє присвятив себе місійній діяльності. Він проводив реколекції, допомагав відкривати нові спільноти «Лярш» та «Віра і Світло» та творив зв'язок спільнот із зовнішнім світом. Завдяки його внеску Міжнародна Федерація Ляршу є широко відома у світі та відкриває особам з неповносправністю нові горизонти.

---

⁵²What is a L'Arche community? 3.

⁵³Ваньє Ж. *Дорога додому*. Київ 2015, 68.

⁵⁴What is a L'Arche community? 4.

Мета «Ляршу» полягає у створенні спільнот для людей з розумовою неповносправністю, які є відкинуті суспільством. Спільнота демонструє нове бачення людей з неповносправністю та важливість визнання їх повноцінними членами суспільства⁵⁵. Місія «Ляршу» полягає в плеканні середовища, яке приймає осіб з неповносправністю. Ідентичність спільноти проявляється в баченні цінності кожної окремої людини⁵⁶. Так як дар осіб з розумовою неповносправністю полягає у вмінні бачити щось глибше та більше, «Лярш» хоче показати їх важливість у духовному вимірі суспільства та Церкви. Важливо розуміти, що створення спільнот впливає позитивно не лише на суспільство та його сприйняття осіб з розумовою неповносправністю. В першу чергу такі спільноти розраховані, щоб продемонструвати особам з неповносправністю нову модель соціуму, де вони є прийнятими та мають рівні права. У сім'ї особи з неповносправністю можуть відчувати гіперопіку, або ж навпаки – піддаються насильству. «Лярш» та подібні спільноти ставлять гідність особи з розумовою неповносправністю на перше місце та допомагають у всебічному розкритті їхнього потенціалу.

2. «Лярш-Ковчег» в Україні

Спільнота «Лярш-Ковчег» в Україні існує з 1998 року. Тоді у Львові почала функціонувати перша денна програма для людей з особливими потребами. На майстернях люди з особливими потребами перебували разом із асистентами протягом дня. Згодом було відкрито чотири майстерні, де друзі виготовляли різні вироби та одна денна програма для осіб з глибокою неповносправністю. У 2008 році організація «Лярш-Ковчег» отримала офіційне визнання та увійшла до Міжнародної Федерації Ляршу. Через декілька років спільнота відкриває будинок тимчасового підтриманого проживання «Вітанія». Особи з розумовою неповносправністю, які живуть разом зі своїми сім'ями мають можливість

---

⁵⁵L'Arche Internationale *Chartet of the communities of L'Arche*. France 1993, 2.

⁵⁶Vanier J. *The Heart of L'Arche. A spirituality for every day*. Toronto 2013, 88.

продовж тижня почергово досвідчити життя у спільноті разом із асистентами, які їм допомагають⁵⁷.

У 2007 році Жан Ваньє відвідав Львів з нагоди заснування спільноти «Лярш-Ковчег». До цього 4 майстерні та денна програма існували як окремі проекти. Лише у 2007 році вони стали єдиним повноцінним проектом, який дозволив їхнє приєднання до Міжнародної Федерації Ляршу. Також у цей час відбувалось святкування 15-річчя заснування спільнот «Віра і Світло» в Україні⁵⁸. З нагоди цих подій Жан Ваньє мав зустріч з особами з неповносправністю, їхніми батьками та молоддю, яка бере участь у цих спільнотах.

Тема зустрічі Жана з українцями була «Відкриємо наші серця до любові». Під час своєї промови він роздумував над питаннями миру та ділився досвідом як спільнота змінила його самого. Так як мир у цілому світі являється найбільшою мрією Бога, то найбільшу радість Він відчуває від того, що люди об'єднуються в спільноти, відкривають та приймають один одного з різними відмінностями та особливостями. Водночас, у моменти відкинення осіб з розумовою неповносправністю Бог відчуває біль за ці мури, які існують між людьми та заважають будувати мир⁵⁹.

Найбільшим муром з яким може зіткнутися особа з неповносправністю є страх. Саме страх заважає нам сприймати осіб з неповносправністю повноцінними членами суспільства, пізнавати нове та відкриватися іншим. Жан Ваньє розрізняє наступні форми страху:

1. страх дисидентів: присутній у лідерів, які бояться, що особи з неповносправністю можуть загрожувати існуючому ладу;

---

⁵⁷Лярш-Ковчег *Історія* // www.larche-kovcheg.org.ua (18.11.2020).

⁵⁸Редакція газети «Хрещатик». *Відомий гуманіст Жан Ваньє презентував у Львові спільноту «Лярш-Ковчег»* // kreschatic.kiev.ua (07.12.2020).

⁵⁹Ваньє Ж. *Відкриймо наші серця до любові* // www.youtube.com (05.12.2020).

2. страх відмінності: особи з неповносправністю просять про допомогу в кожного оточуючого. Відмінність цих осіб дуже часто лякає людей, тому вони бажають відмежувати себе від тих, хто потребує допомоги;
3. страх невдачі полягає в тому, що особи з неповносправністю здаються людям зовсім іншими. Саме тому виникає страх неможливості спілкування та відчуття входження зовсім в інший світ;
4. страх втрати і страх зміни проявляється у тому, що люди бажають жити у звичайному руслі життя, а будь-які непередбачувані ситуації (хвороба, смерть) стають кризовими⁶⁰.

Ці форми страхів виходять не лише з власних переконань, але й з тверджень та стереотипів, які кожному нав'язує суспільство. Особливо чітко це можна прослідкувати у пострадянських країнах, де до сьогоднішнього дня видно упереджене ставлення до осіб з розумовою неповносправністю та відкинення у суспільстві. На жаль, потрібно досить багато часу, щоб подолати усі стереотипи та відкритися до зустрічі з людьми, які є іншими.

3. «Віра і Світло»

«Віра і Світло» була заснована Марі-Елен Матьє та Жаном Ваньє у Світлий понеділок 1971 року під час паломництва в Люрд. 12 000 паломників з 15 країн взяло участь у прощі, серед яких були особи з неповносправністю, батьки та друзі. Сама ідея прощі появилася ще у 1968 році як спосіб залучення осіб з неповносправністю, їх батьків та приятелів до активного церковного та парафіяльного життя. Історія почалась з гіркого досвіду Жерара та Каміль Профі, які не могли брати участь у прощах та парафіяльному житті, адже мали двох синів Лоїка і Тадея з глибокою неповносправністю. «Віра і Світло» зародилася як відповідь на біль батьків, які разом із своїми дітьми з неповносправністю

---

⁶⁰Ваньє Ж. *Бути людиною*. Львів 2013, 75-80.

почувалися самотніми та відкинутими у суспільстві та Церкві. Мета спільнот була включити осіб з неповносправністю у життя Церкви та суспільства⁶¹.

У 1975 році була організована проща до Риму. У Базиліці святого Петра папа Павло VI тепло привітав спільноту «Віра і Світло» зі словами «Бог вас любить такими як ви є [...] Ви маєте обране місце в Церкві». Ці слова підтвердили покликання «Віри і Світла» в лоні Католицької Церкви⁶².

1981 рік став дуже знаковим для спільнот, які об'єднують людей з неповносправністю. Організація Об'єднаних Націй проголосила Міжнародний рік людини з неповносправністю. Резолюція говорить, що Міжнародний рік осіб з неповносправністю «повинен сприяти реалізації права осіб з інвалідністю повноцінно брати участь у соціальному житті та розвитку суспільств, в яких вони живуть, та користуватися ними умовами життя, рівними умовам життя інших громадян»⁶³. Цей документ загалом характеризував людей з неповносправністю як повноправних членів суспільства. До Міжнародного року особи з неповносправністю долучилась і Католицька Церква: Конгрегація наук віри видала «Документ Святого Престолу про Міжнародний день осіб з неповносправністю». Папа Іван Павло II неодноразово згадував про осіб з неповносправністю на власних проповідях: «Кожен з нас несе свою частку відповідальності у цій галузі, і навіть більше того, він повинен робити свій внесок, сприяти та ефективно здійснювати права осіб з інвалідністю. Серед прав таких осіб я хотів би виділити ті, що пов'язані з розвитком справжнього духовного життя»⁶⁴. Також цьому році відбулось паломництво в Люрд на честь десятиріччя спільноти «Віра і Світло». Участь у прощі взяли представники 23 країн. Кількість членів та спільнот стрімко зростала. На сьогодні у світі налічується близько 1500

---

⁶¹Віра і Світло. *Екуменізм: рух до єднання*. Львів 1999, 38-39.

⁶²*About us* // www.faithandlight.org (21.11.2020).

⁶³ UN General Assembly. *International Year of Disabled Persons* // www.refworld.org (13.12.2020).

⁶⁴ Juan Pablo II. *Angelus. Domingo 29 de marzo de 1981* // www.vatican.va (13.12.2020).

спільнот на п'яти континентах, у 86 країнах. Члени спільнот «Віра і Світло» належать до різних конфесій без різниці стосовно віку чи культурних особливостей⁶⁵. На момент десятиліття спільноти, «Віра і Світло» заручилася колосальною підтримкою Церкви та ООН. Це говорить про те, що ідеї та цінності, які Жан Ваньє ніс у спільнотах є справді важливими і їх потрібно продовжувати розвивати.

«Віра і Світло» – це рух спільнот, які об'єднуються навколо осіб з неповносправністю та їх сімей. Зазвичай, спільноти налічують близько тридцяти осіб: особи з неповносправністю, їх батьки, приятелі та капелан. Особи з розумовою неповносправністю мають можливість відкрити себе як унікальну особистість, яка має власні дари для оточуючих. Для батьків «Віра і Світло» виступає підтримкою та допомогою для прийняття неповносправності власних дітей. Завдяки спільноті приятелі відкривають для себе інший світ, який сповнений духовності, зранень та прийняття. Всі ці особи в межах однієї спільноти мають регулярні щомісячні зустрічі, завдяки яким будується міст довіри, взаєморозуміння та дружби⁶⁶.

Як і кожна християнська спільнота, «Віра і Світло» прагне до сопричастя з Христом через Слово Боже, Святі Таїнства. «Віра і Світло» має певні риси духовності, які відрізняють її від інших спільнот, а саме:

- центром духовності «Віри і Світла» являється зустріч з Христом, через слабких, убогих та самотніх. Духовний ріст у спільноті відбувається через взаємовідносини з убогими в любові. Ця любов проявляється в моментах близькості, прийняття та віддачі. Убога людина стає живою присутністю Христа. У спільноті кожен може бути убогою людиною: друзі, батьки чи приятелі, адже невідомо через кого промовлятиме Ісус Христос;

---

⁶⁵ *About us* // www.faithandlight.org (21.11.2020).

⁶⁶ *Хартія і Конституція руху «Віра і Світло»*. Кам'янець-Подільський 2013, 6.

- духовність «Віри і Світла» полягає у співчутті та співпереживанні. Спільноти підтримують людей, які є страждаючі та зболені: через них оточуючі відкривають радість Воскресіння. Головна мета полягає у тому, щоб бути близько до тих, хто потребує допомоги та підтримки ближніх;
- важливо зрозуміти, що «Віра і Світло» не є рухом, спрямованим на певну діяльність чи організацію певних заходів. Це є спільнота, перебуваючи в якій, люди покликані до любові, турботи та підтримки один одного. Це нелегко прислухатись до кожного, допомагати кожному віднайти себе, тому спільнота – це є постійний процес вмирання та воскресіння. Неважливо яку роль людина виконує в спільноті – вона залишається важливою та цінною для оточуючих;
- священники та пастори не є лідерами спільнот «Віра і Світло», адже їм належить особлива місія – приносити Слово Боже та Святі Таїнства людям, які цього найбільше потребують. Детальніше до цієї теми ми повернемося пізніше, розглядаючи роль капеланів у спільнотах;
- «Віра і Світло» має бути включене в активне життя парафії при якій знаходяться, адже спільноти часто почуваються відкинутими. Вони потребують парафіяльної підтримки та покликані жити духовним життям із місцевими єпископами чи церковними авторитетами;
- громади «Віра і Світло» мають приносити у свої спільноти усі культурні особливості, в яких вони проживають, адже спільнота не хоче нав'язувати іншим країнам (напр., країни Азії, Африки, Латинської Америки) європейську культуру;
- праця «Віри і Світла» націлена на мир та єдність. Саме тому спільноти приймають людей різних конфесій та віросповідань, адже є тільки один Спаситель, який є джерелом життя для кожного⁶⁷.

---

⁶⁷Ж. Ваньє, *Духовність воплощення* // belanovskyy.livejournal.com (25.11.2020).

Після визнання «Віра і Світло» Католицькою Церквою, представники Протестантської та Англiканської Церков проявили бажання створити такі спільноти всередині їхніх Церков. Як наслідок, почали з'являтися нові спільноти у різних країнах та на інших континентах. Згодом, беручи за приклад Протестантські та Англiканські спільноти, Православна Церква зiніціювала заснування спільнот в інших країнах. Засновники «Віра та Світло» зрозуміли, що рух вийшов за межі однієї конфесії, тому постала гостра потреба змінити Хартію та Конституцію. Через зростаючу напругу в поліконфесійних спільнотах було створено документ про екуменiзм та спеціальну комісію, яка мала на меті глибше пізнати різні конфесії. У лютому 1998 року Міжнародна рада з екуменiзму затвердила остаточні документи, які регулюють екуменічну діяльність спільноти та являються ґрунтовним дороговказом для міжконфесійних спільнот. Вони являють собою набір практичних порад, які допоможуть членам таких спільнот почувати себе у духовному єднанні з іншими⁶⁸.

Перша спільнота «Віра і Світло» в Україні була заснована в 1992 році. Ініціатором створення спільнот була Зеня Кушпета, яка у травні 1992 року зібрала декілька родин з дітьми з розумовою неповносправністю та молодих людей з різних навчальних закладів Львова. З того моменту зустрічі таких спільнот стали регулярними: члени мали спільну молитву, разом спілкувалися та ділилися своїми переживаннями. Зеня згадує: «Для батьків таких дітей, звиклих до неуваги, то було дивно і водночас відродно, що хтось їх запросив, хтось хоче з ними бути, молоді люди прагнуть знайомитися і дружити з їхніми дітьми»⁶⁹. Згодом спільноти почали засновуватися в інших містах, зокрема у Тернополі, Києві, на Закарпатті та Кам'янці-Подільському. «Віра і Світло» налічує більше тридцяти спільнот, які об'єднують більше 600 осіб⁷⁰. На сьогоднішній день кількість

---

⁶⁸Віра і Світло. *Екуменiзм: рух до єднання*. Львів 1999, 41-46.

⁶⁹Метик Т. *Зеня Кушпета: «Я отримую більше, ніж віддаю»* // zn.ua (01.12.2020).

⁷⁰Комісія у справах мирян УГКЦ *Віра і Світло* //www.laityugcc.org.ua (25.11.2020)

спільнот зростає та розширюється географія «Віри і Світла» в Україні. Спільноти стають впізнаваними на парафіях, при яких вони створені та продовжують розвиватися. Є випадки, коли спільноти настільки розрослися, що з однієї утворюється декілька.

Спільноти мають регулярні зустрічі раз на місяць для творення стосунку дружби та взаємодовіри. Під час зустрічей члени спільно моляться, роздумують над Святим Письмом, співають пісні та проводять час разом. Окрім регулярних зустрічей також є щомісячні Літургії, літні табори, паломництва та зустрічі для батьків. Усі ці заходи спрямовані не лише на прийняття осіб з неповносправністю, але й на відпочинок та підтримку для їхніх батьків⁷¹. У кожній спільноті є приятелі, які є відповідальними за організацію зустрічей, поїздок та взаємодіють із батьками та особами з неповносправністю.

Щороку Проектна група «Віри і Світла» створює дороговкази, які пропонують рекомендації для організації щомісячних зустрічей спільноти, Свята Світла (15 лютого) та літніх таборів. Так як кожен рік є тематичний, то вони містять уривки Святого Письма, молитви та інші рекомендації, які допомагають розглядати тему року з різних ракурсів. Наприклад, ювілейний 2011 рік був присвячений темі «Посланці радості». Ця тема пронизувала як і минулі паломництва до Люрду у річницю заснування спільноти, так і майбутній розвиток «Віри і Світла». У самій назва закладено радість, яка зустрічається у спільноті, адже кожен член спільноти приносить смуток, страждання чи біль, а натомість отримує спокій, мир та радість⁷².

4. Важливість капелана у спільноті осіб з розумовою неповносправністю

Тема капеланів у спільнотах осіб з розумовою неповносправністю є не менш важливою. Адже їхня специфіка полягає у тому, що вони надають духовну

---

⁷¹Хартія і Конституція руху «Віра і Світло». Кам'янець-Подільський 2013, 11.

⁷²Прочани за покликом Бога. Дороговкази на 2010/2011 рік. Кам'янець-Подільський 2010, 4-12.

підтримку не лише людям з розумовою неповносправністю, але й їхньому близькому оточенню: родині, асистентам, приятелям та іншим.

У спільнотах «Лярш» та «Віра і Світло» капелани своїм прикладом демонструють важливість бути другом та духовним наставником для багатьох. Коли у спільноти приходять нові люди, наприклад, асистенти, для них важливо радитися із духівником. Він стає не лише духівником, але й порадником чи навіть психологом, який зможе порадити, підбадьорити чи надати рішучості. Духівник допомагає асистентові швидше та легше адаптуватися у спільноті, пізнати самих себе та допомагає ухвалити рішення, яке може змінити все подальше життя асистента. Важливо, щоб духівник спільноти був незалежним від неї та не поєднував капеланство з іншими обов'язками, адже тоді існує ризик зловживань та неналежне виконання обов'язків. Жан Ваньє наголошує на важливості розділення обов'язків та комунікації задля зростання у любові та мудрості⁷³.

Отець Жозеф Ларсен є національним капеланом «Віри і Світла» на Філіппінах. Він написав невелику збірку листів про «Віру і Світло» у щоденному житті. Він виражається у своїх листах неймовірно просто, дозволяючи іншим побачити себе таким, яким є, водночас із глибокою духовною проникливістю. В одному із своїх перших листів, автор закликає нас до необхідності бути завжди і всюди самим собою, дозволяючи «бути кимось для когось». А саме бути другом, порадником і наставником для людей з неповносправністю. Вони є щирими, і тому логічно, що їх близьке оточення теж має бути відкритими і щирими до них, зокрема «У цьому секрет дружби – жити без маски, бути самим собою, і це дарує справжню радість»⁷⁴.

Жозеф Ларсен, говорить про важливість людей з неповносправністю, порівнюючи всіх людей із кольорами веселки, оскільки всі є різні, тому нібито й

---

⁷³Ваньє Ж. *Спільнота – місце радості та прощення*, 236-239.

⁷⁴Larsen J. *Faith and Light in Daily Life. Letters to my brothers and sisters*. Paris 2008, 9.

підпадають під різні кольори веселки. Якщо зникає один колір, то веселка не несе у собі такого сенсу Тому дуже важливо цінувати інших та взаємодоповнювати їх через дарування⁷⁵.

5. *Життя у спільноті: досвід особи з розумовою неповносправністю*

У спільнотах «Лярш» та «Віра і Світло» можна зауважити, що люди з розумовою неповносправністю володіють певними духовними дарами. Жан Ваньє називає їх дарами убогих. Дуже часто такі люди у спільнотах не мають серйозних обов'язків чи відповідальності, тому можуть присвятити більше часу для розуміння суті спільнотного життя. «Часто слова, сказані найубогішим – неповносправним, недужим чи старим – є найбільш пророчими»⁷⁶. Ще один дар, яким володіють особи з розумовою неповносправністю – це заклик інших людей до любові і служіння іншим⁷⁷. У спільнотах основні обов'язки лягають на плечі асистентів чи волонтерів. Осіб з неповносправністю зазвичай не залучають до організаційної роботи, проте кожен, хто проживає у спільноті має певні обов'язки та відповідальність, адже ціллю спільнот є допомогти таким людям адаптуватися до повноцінного життя.

Найцінніший дар, який можна зустріти у спільноті – це слабкість. У моменти, коли людина відчуває невимовну слабкість, то потребує любов та підтримку. Саме такі глибоко духовні люди як особи з розумовою неповносправністю можуть її дати. Ці люди відразу усвідомлюють та відчувають, що у тої чи іншої людини складне становище, тому відразу намагають подати руку допомоги. Вона є своєрідною, адже це є просто дотик, обійми чи підбадьорливе слово. Проте, ця підтримка є дуже цінною, адже вона допомагає зрозуміти, що хтось є поруч⁷⁸. Зеня Кушпета, засновниця спільнот «Віра і Світло» в Україні завжди говорить: «Я

---

⁷⁵Larsen J. *Faith and Light in Daily Life. Letters to my brothers and sisters*. Paris 2008, 20-22.

⁷⁶Ваньє Ж. *Спільнота – місце радості та прощення*, Львів 2001, 255.

⁷⁷Ваньє Ж. *Спільнота – місце радості та прощення*, с. 255.

⁷⁸Там само, с. 256.

отримую більше, ніж віддаю»⁷⁹. У взаємодії з особами з розумовою неповносправністю людина може відчувати довіру, підтримку та турботу, яка може проявлятися навіть у погляді.

Не менш важливо зрозуміти, що люди з розумовою неповносправністю не сприймають Бога через розум. Маючи зовсім іншу парадигму мислення, вони відчують, що Бог їх любить. В такі моменти ці люди мають внутрішню рівновагу. Натомість, коли вони не відчують, що їх потребують, то вони страждають, замикаючись у собі. Жан Ваньє подає яскравий приклад із власного досвіду. Це історія про молодого хлопця, який мав важку фізичну неповносправність. Після тривалого перебування у психіатричній лікарні він прийшов до спільноти «Лярш». Він був дуже замкнений у собі, проте під час Божественної Літургії його обличчя випромінювало умиротворення та спокій. Якщо його запитати про його переживання у той момент, то, можливо, ми б почули проте, що його наповнює глибокий мир та радість⁸⁰.

Не меншу мир та радість у власних серцях відчують Сестри Згромадження Святого Агнця. Незвична історія цього Згромадження розпочалася з дружби Ліне та Веронік, яка мала синдром Дауна. Веронік хотіла присвятити своє життя служінню Богу, проте канонічне право не дозволяє приєднуватися до згромаджень особам з розумовою неповносправністю. Ліне пояснила: «Я тоді відвідала різні спільноти, що приймали осіб з неповносправністю, але побачила, що ці люди не могли знайти собі місця в цих спільнотах, які були непридатні для них»⁸¹. Через відсутність Згромаджень, які могли б прийняти особливих сестер, виникло питання, що робити тим, хто все-таки має покликання присвятити життя Богу. Через бажання допомогти Веронік реалізувати власне покликання, Ліне загорілася ідеєю особливої спільноти. Саме з цих двох людей почалася історія Сестер

---

⁷⁹Метик Т. *Зеня Кушпета: «Я отримую більше, ніж віддаю»* // zn.ua (07.12.2020).

⁸⁰Ж. Ваньє, *Прийняти дар убогих*, Львів: Видавничий відділ «Свічадо» 2001, с. 28-29.

⁸¹Berry D. *Little Sisters Disciples of the Lamb* // www.reginamag.com (07.12.2020).

Згромадження Святого Агнця. Їм знадобилось близько чотирнадцяти років, щоб спільнота отримала статус контемпліативного чернечого інституту.

Ліне та Веронік започаткували власну асоціацію із двох осіб у 1985 році, щоб присвятити життя Богу. Згодом до них приєдналися інші дівчата із синдромом Дауна. Завдяки підтримці кардинала Оноре у 1990 році Рим визнав цю громаду об'єднанням мирян. У 1995 році спільнота переїжджає у Ле Бланк, адже спільнота досить стрімко розросталася. Місцевий архієпископ Плато дуже тепло прийняв спільноту та всіляко підтримував її. Вже у 1999 році архієпископ домігся для спільноти отримання статусу контемпліативного чернечого інституту. Спільнота поступово розвивалась, будувала монастир і у 2011 отримала остаточне визнання своїх статутів⁸².

Коли у Згромадження приходять особи з синдромом Дауна, які мають бажання присвятити власне життя Богу, то вони мають пройти певні етапи. Перш за все, дається час розпізнавання. Це пов'язано з особливістю осіб з розумовою неповносправністю, адже їм необхідно більше часу, щоб звикнути до нових реалій та адаптуватися до інших людей довкола себе. Після цього кожен кандидат має один рік постуланства та три роки новіціату. Кожен з новіціатів має трирічні тимчасові обітницькі після яких може прийняти вічні обіти⁸³. Для того, щоб більше людей з синдромом Дауна могли долучитися до Згромадження, необхідно збільшувати кількість покликаних без синдрому. Тут постає виклик не лише перед Згромадженням, але й перед кандидатом, адже покликання полягає у служінні Богу та Маленьким сестрам (особи з синдромом Дауна).

Маленькі сестри є надзвичайно сильні духом. У 2003 році, коли одна із сестер Згромадження померла, сестри з синдромом прийняли це як «бажання небес»⁸⁴.

---

⁸²Viet C. *Religious Sisters with Down syndrome: the joy of shared contemplative life* // www.vaticannews.va (07.12.2020).

⁸³Berry D. *Little Sisters Disciples of the Lamb* // www.reginamag.com (07.12.2020).

⁸⁴Пресслужба Секретаріату Синоду Єпископів УГКЦ *Радість контемпліативного життя у спільноті: сестри із синдромом Дауна* // synod.ugcc.ua (07.12.2020).

Можна тільки уявити з яким спокоєм сестри прийняли смерть іншої. Їхня здатність любити та вірити вселяє впевненість у кожного, що нічого не стається раптово, а саме так як необхідно.

Життя у спільноті змінює осіб з неповносправністю: вони відчують, що їх люблять і цінують. Очевидно, що вони змінюються не лише внутрішньо, але й зовнішньо, коли відчують, що їх люблять такими як вони є. Жан Ваньє казав: «Їхня спрага любові веде їх також до Ісуса. Їх немовби притягує до Нього, вони легко розуміють цю радість – стати другом Ісуса»⁸⁵. Люди з розумовою неповносправністю усвідомлюють, що Бог – це той, Кому вони завжди можуть з впевненістю довіряти. Ніхто не дізнається у який саме спосіб це відбувається, проте є багато доказів того, що люди з неповносправністю відчують Бога у своєрідний спосіб. Вони почуваються умиротвореними після молитви та відчують Божу присутність.

Прийняття власної неповносправності – досить довгий процес, який часто потребує допомоги фахівців. Проте, є й випадки, коли неповносправність розцінюють як Дар. Роман із спільноти «Лярш-Ковчег» каже: «Я особливий, бо мене так Бог створив, він створив мене на гарну подобу, щоби я навчився брати приклад з Ісуса Христа, з батьків. Я народився особливим, щоби світ став добрим»⁸⁶. Це являється яскравим прикладом розуміння Божого покликання на світі.

Дуже часто у житті особи з неповносправністю часто стикаються з відкиненням чи жалістю. Як і кожна людина у суспільстві, вони бажають бачити повагу та розуміння, адже у цих випадках вони відчують любов не тільки Бога, але й людей навколо. Життя у спільноті має безпосередній вплив на духовність. На прикладі інтерв'ю (див. додаток) можна проаналізувати, що особа з розумовою

---

⁸⁵Центр підтримки людей з особливими потребами «Емаус». *Пастирі найслабших*. Львів 2018,7.

⁸⁶Дмитрук В. *Крізь вушко голки*. Львів 2015.

неповносправністю позитивно сприймає зміни, що сталися з нею у спільноті. Так як духовність неможливо виміряти лише одним фактором, то варто взяти до уваги, що життя в спільноті містить сукупність факторів, які впливають на це: молитовне життя, загальний настрій спільноти та прийняття особи з розумовою неповносправністю такою як вона є.

Жан Ваньє говорить про важливість місійної діяльності спільноти. Так як джерелом усієї енергії є Бог, кожна людина має бажання напитися із життєдайного джерела. Лише згодом ця людина готова напувати решта спраглих⁸⁷. Цю паралель Жан проводить щодо спільнот, де проживають особи з розумовою неповносправністю. Якщо людина живе у сопричасті з Богом, то вона наповнюється вірою, любов'ю та відкритістю до інших. Спільнота заохочує та допомагає підтримувати стосунок з Богом. Найкращий спосіб у який це можна зробити – це показати власним прикладом. У інтерв'ю можна помітити, що процес трансформації особи з неповносправністю у спільноті був поступовим та досить довгим: можна припустити, що асистенти та інші особи з неповносправністю які проживали у спільноті в тому часу зробили усе можливе, аби зруйнувати мури у взаємодії та навчитися довіряти. Процес діалогу дозволив особі з розумовою неповносправністю почувати себе у безпеці та почати будувати нові соціальні та духовні зв'язки.

Підсумовуючи вище сказане, можна зробити висновок, що духовність – це є частина, яка є не існує окремо ні у спільнотах, ні у щоденному житті людей з розумовою неповносправністю. Спільноти постають саме заради убогих для яких Ісус є найголовнішим учителем єдності. Жан Ваньє наголошує на тому, що необхідно духовно зростати та припинити втечу від зранень власного серця. Спільнота буде вважатися справжньою тоді, коли відбудеться діалог любові.

---

⁸⁷Ваньє Ж. *Спільнота – місце радості та прощення*. Львів 2001, 92.

ВИСНОВОК

Декілька десятиліть тому суспільство бачило разючу соціальну нерівність, але не надавало тому особливого значення. Проте, в певний момент це потребувало змін, які б означали певне особливе бачення гідності людської особи та її цінність у соціумі. Над цими змінами також задумався 36-річний Жан Ваньє. Маючи за спиною блискучу військову службу та навчання на теологічному факультеті, він зрозумів, що є щось більше до чого можна прагнути. З цього і розпочалася пригода, довжиною в життя, яка змінила парадигму мислення суспільства.

Жану Ваньє вдалося неможливе: подарувати особам з розумовою неповносправністю шанс на повноцінне життя у суспільстві, де їх сприймають на рівні з іншими та не відкидають. Хоч його досвід взаємодії з людьми з особливими потребами не був дуже великим, Жан усвідомив їхню важливість у суспільстві. Він зумів перетворити власну духовність в дію та розділити життя з особами з розумовою неповносправністю. Так утворилися спільноти «Лярш». Його бажання вийти у «глибоку воду» вийшло на рівень духовної підтримки осіб з розумовою неповносправністю та їх сім'ї у спільнотах «Віра і Світло».

Протягом свого життя Жан Ваньє отримав багато нагород та навіть був номінований на Нобелівську премію миру в 2011 році. Він отримав одну з найпрестижніших нагород Темплетона як людина, що надихає світ. За цими нагородами стоїть клопітка праця, яка триватиме не лише сьогодні, але й у майбутньому. Не завжди Жан Ваньє отримував визнання, адже у його житті траплялось безліч людей, які не розуміли чому він присвячує своє життя особам з розумовою неповносправністю. Це не дивує, адже у сучасному світі можна часто зустріти людей, які не розуміють, що є щось значно цінніше та глибше за високу заробітну плату чи статус у суспільстві. Можна тільки уявити кількість скептичних поглядів у сторону спільнот «Лярш» та «Віра і Світло» кілька десятиліть тому.

У магістерській роботі ми аналізували важливість життя у спільноті для духовності осіб з розумовою неповносправністю за працями Жана Ваньє. Самі твори автора є думками та рефлексіями, які є переплетені з багаторічним досвідом життя у спільноті. Творча спадщина Жана Ваньє виходить за межі книг: листи, послання, інтерв'ю, реколекційні науки – усе це описує життя осіб з розумовою неповносправністю та їх важливість у суспільстві. Варто зазначити, що автор подає різні аспекти спільного життя у своїх працях: він подає не лише радісні моменти, але й також описує: смуток, труднощі та виклики з якими кожного дня стикається спільнота. Не меншу увагу в працях Жан Ваньє приділяє асистентам. Він усвідомлює важливість комунікації та довіри задля добробуту осіб з розумовою неповносправністю.

У своїх працях Жан Ваньє порушує ще одну, не менш важливу тему вживання термінів. На підставі дослідження різних матеріалів, можна зробити висновок, що термінологія щодо осіб з розумовою неповносправністю змінилась. При вживанні терміну до уваги береться особа, яка має певні особливості чи унікальні здібності. Тому, Жан Ваньє використовує у своїх працях термін «особа з неповносправністю». Варто зауважити, що автор часто використовує біблійні терміни «убогі» та «слабкі». Це пов'язано з впливом Святого Євангелія не лише на Жана, але й на фундаментальні принципи спільноти.

Для того, щоб краще проаналізувати важливість життя у спільноті, ми розглянули та проаналізували спільноти «Лярш» та «Віра і Світло» у світі та Україні. Так як ці спільноти успішно існують та розвивають вже тривалий час, можна зробити висновок, що ці спільноти є затребувані для того, щоб показати важливість осіб з розумовою неповносправністю в духовному вимірі суспільства та Церкви. Позитивний вплив спільнот на суспільство спостерігається у зацікавленості людьми з різних куточків світу проектами обміну досвідом у спільнотах осіб з розумовою неповносправністю. Важливо відзначити

впізнаваність спільнот, особливо «Віра і Світло», які беруть активну участь у житті парафії при якій вони мають об'єднуються.

Не меншу увагу автор приділяє капеланам спільнот «Лярш» та «Віра і Світло». Не дивлячись на те, що капелани не можуть бути провідниками спільнот, вони мають інші функції. Наприклад, капелани виступають духовними наставниками та особами, які уділяють Святі Тайни членам спільнот. У спільнотах «Віра і Світло» та «Лярш» особи з розумовою неповносправністю постають найважливішою причиною їх створення, адже, саме через них Ісус об'єднує усіх. Саме капелани допомагають пізнати нам справжню любов та довіру. Також капелани можуть виступати підтримкою для тих, хто лише починає своє покликання у спільноті. Зазвичай, вони є людьми ззовні, тому можуть допомогти людині пройти певні адаптаційні процеси віднайти власне місце у спільноті.

Для глибшого аналізу питання важливості життя у спільноті було проведено інтерв'ю з особою з розумовою неповносправністю, яка проживає у спільноті близько семи років. В ході проведення інтерв'ю можна було зробити висновок, що респондент дуже змінилась за час життя у спільноті. Проте, це був тривалий та непростий процес для респондента та спільноти в цілому. На початку життя у спільноті у друга (особа з розумовою неповносправністю – прим.) померла мама, тому їй довелося знову вчитися довіряти іншим та налагоджувати тісну комунікацію з асистентами та іншими друзями, що проживали у спільноті. Тепер вона себе почуває у спільноті комфортно та відчуває себе потрібною.

Наша робота дозволяє зробити висновок, що духовність осіб з розумовою неповносправністю – це досвід їхнього щоденного життя, взаємодії та комунікації з іншими. Ми ніколи не зможемо до кінця проаналізувати та дослідити духовність осіб з розумовою неповносправністю. У висновку відзначимо, що життя у спільноті позитивно впливає на духовність осіб з розумовою неповносправністю. Ці висновки можна зробити на основі аналізу Згромадження Малих Сестер

Святого Агнця та інтерв'ю з особою з розумовою неповносправністю. Життя в спільноті – це є дорога до Христа. Цією дорогою йдуть не лише особи з розумовою неповносправністю, але й ті, хто хочуть розділити спільнотне життя разом з ними. Завдяки цій дорозі можна віднайти найцінніші дари, такі як любов, довіра чи дружба. Власне, люди з розумовою неповносправністю поділяють їх з тими, хто прагне сопричастя та взаємодії з ними.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Джерела

1. Vanier J. *The Heart of L'arche. A spirituality for every day*. Toronto 2013.
2. Ваньє Ж. *Бути людиною*. Львів 2013.
3. Ваньє Ж. *Відкриймо наші серця до любові* // www.youtube.com (05.12.2020).
4. Ваньє Ж. *Глибока рана в людському серці*. Львів 1995.
5. Ваньє Ж. *Дорога додому*. Київ 2015.
6. Ваньє Ж., *Духовність втілення* 22.12.2009 // *Live Journal* belanovskyu.livejournal.com (25.11.2020).
7. Ваньє Ж. *Прийняти дар убогих*. Львів 2002.
8. Ваньє Ж. *Спільнота – місце радості та прощення*. Львів 2001.

Додаткова література

Довідкова література

1. Chmielewski M. (ред.) *Leksykon duchowości katolickiej*. Lublin-Krakow 2002.
2. Downey M. (ред.) *The New Dictionary of Catholic Spirituality*. Collegeville 1993.

Публікації

1. L'Arche Internationale *Chartet of the communities of L'Arche*. France 1993.
2. L'Arche Internationale. *What is a L'Arche community?* France 2007.
3. Larsen J. *Faith and Light in Daily Life. Letters to my brothers and sisters*. Paris 2008.
4. Lehr D. *FactSheet – Jean Vanier (Unabridged)*, [PDF].
5. Lehr D. *Selected Books by Jean Vanier*, [PDF].
6. Віра і Світло. *Екуменізм: рух до єднання*. Львів 1999.

7. Дмитрук В. *Крізь вушко голки*. Львів 2015.
8. *Прочани за покликом Бога. Дороговкази на 2010/2011 рік*. Кам'янець-Подільський 2010
9. Романчук О. *Неповносправна дитина в сім'ї та суспільстві*. Львів 2008.
10. *Хартія і Конституція руху «Віра і Світло*. Кам'янець-Подільський 2013.
11. Центр підтримки людей з особливими потребами «Емаус». *Пастирі найслабших*. Львів 2018.

Інтернет-ресурси

1. *About the Templeton Prize // Templeton Prize* www.templetonprize.org (15.08.2020)
2. *About us // Faith and Light* www.faithandlight.org (21.11.2020).
3. Andrews L. *Mental disorder// Encyclopedia Britannica* www.britannica.com (26.07.2020).
4. Berry D. *Little Sisters Disciples of the Lamb*. 3 October 2016//*Regina Magazine* www.reginamag.com (07.12.2020).
5. Bulthuis E. *Mental illnesses: Terms to use. Terms to avoid // Health Partners* www.healthpartners.com (31.07.2020).
6. Cooper C. *Jean Vanier, March 2, 2008 // The Canadian Encyclopedia* www.thecanadianencyclopedia.ca, (28.05.2020).
7. Heneghan T. *Jean Vanier, a founder of modern Ark*. March 15, 2015 // *The Globe and Mail* www.theglobeandmail.com (27.04.2020).
8. *Jean Vanier. Short Biography // Jean Vanier* www.jean-vanier.org (27.04.2020).
9. Juan Pablo II. *Angelus. Domingo 29 de marzo de 1981 // The Holy See* www.vatican.va (13.12.2020).
10. Lyall J. *Jean Vanier obituary* May 7, 2019 // *The Guardian* www.theguardian.com (13.06.2020).

11. Raymond K. *L'Arche*. September 1, 2020 // *The Canadian Encyclopedia* www.thecanadianencyclopedia.ca (20.11.2020).
12. UN General Assembly. *International Year of Disabled Persons* 17 December 1979 // *Refworld* www.refworld.org (13.12.2020).
13. Viet C. *Religious Sisters with Down syndrome: the joy of shared contemplative life*. 24 July 2019 // *Vatican News* www.vaticannews.va (07.12.2020).
14. Vineyard B. *Community And Growth by Jean Vanier. Shorter Book Reaction*. червень 2013 // *Goodreads* www.goodreads.com (30.05.2020).
15. Англес д'Оріак К. *Неповносправні мають своєрідну GPS навігацію любові*. вересень 2013 // *Релігійно-Інформаційна служба України* risu.org.ua (11.07.2020).
16. Блаженніший Святослав Пастирське послання про дар осіб з розумовою неповносправністю // *Самбірсько-Дрогобицька єпархія* www.sde.org.ua (06.11.2020).
17. *Історія Ляришу* // *L'Arche. Ляри-Ковчег. Україна* www.larche-kovcheg.org.ua, (28.05.2020).
18. Комісія у справах мирян УГКЦ *Віра і Світло* // *Комісія у справах мирян УГКЦ* www.laityugcc.org.ua (25.11.2020).
19. *Ляриш-Ковчег Історія* // *Ляриш-Ковчег Україна* www.larche-kovcheg.org.ua (18.11.2020).
20. Метик Т. *Зеня Кушпета: «Я отримую більше, ніж віддаю»* 22 серпня 2008 // *ZN.UA* zn.ua (07.12.2020).
21. Пресслужба Секретаріату Синоду Єпископів УГКЦ *Радість контемплативного життя у спільноті: сестри із синдромом Дауна* 24 липня 2019 // *Синод Єпископів УГКЦ* synod.ugcc.ua (07.12.2020).

22. Редакція газети «Хрещатик». *Відомий гуманіст Жан Ваньє презентував у Львові спільноту «Ляри-Ковчег» 12 жовтня 2007 // Хрещатик kreschatic.kiev.ua (07.12.2020).*
23. Турчиновський В. *Дорога додому. 10 березня 2016 // Філософія в УКУ philosophy.usu.edu.ua (30.05.2020).*

Інтерв'ю

з особою з розумовою неповносправністю, яка має досвід життя у спільноті

Примітка: в інтерв'ю не використовується жодної особистої інформації людини, яка давала інтерв'ю задля пошанування гідності особи та збереження конфіденційності. Вся інформація є правдивою та дозволена для використання у магістерській роботі.

Щиро дякую, що погодилась на інтерв'ю. Розкажи будь ласка, скільки років ти живеш тут і з чого розпочалася твоя історія у спільноті?

У спільноті я проживаю близько семи років. До цього я довший період жила з мамою в Італії, де вона працювала. Я допомагала їй по дому з прибиранням, приготуванням їжі та пранням. У цей період маю дуже хороші спогади, адже ми з мамою проводили багато часу. Мама мені завжди дарувала багато подарунків. Разом з мамою ми ходили на маскарад у різні місця. Коли я прийшла у спільноту, то я на початку не хотіла тут жити. Я хотіла залишитися з мамою. Проте, вона сказала, що вона хворіє і я не можу більше залишитися з нею. Я прийшла разом з мамою і щось мені було тут не то, бо мама не хотіла мене забирати. Коли я прийшла, то тут жило троє асистентів. Я почала плакати за мамою, а вона сказала, що мусить мене залишити тут. Коли я запитала маму, чи буде вона вмирати, то вона сказала, що буде. Після цього я довго плакала.

Що змінилось із досвідом спільнотного життя? Як ти зараз відчуваєш себе у спільноті?

Спочатку перелякалась.... Перелякана була. Мені було дуже страшно. Найбільша моя зміна була це те, що я прийшла сюди жити, хоч я й не хотіла. Тут все змінювалось: приходили нові асистенти, інші друзі (особи з розумовою неповносправністю). Почуваю себе тут добре. Зараз мені тут жити легше. На

початку я не дотримувалась правил, мені було складно контролювати власні емоції та недобре поводитись з тими, хто жив зі мною разом у спільноті. Я зараз сильно змінилась і розумію, що моя поведінка була недоброю.

Зараз почуваюсь тут як вдома. Я тут себе краще почуваю, ніж у своєї родини. За період мого проживання тут змінилось багато асистентів та познайомилась з багатьма людьми. Одну із асистенток я вчила кататися на велосипеді. Кажу до неї: «Наталко, давай педалями крутити, щоб ти не впала». Я вміла крутити педалями: мене навчив мій тато. Все так і сталося: я навчила Наталю крутити педалями. Вона до сих пір мені дякує за це. Тягне мене наша спільнота як магніт, чому – сама не знаю...

Що для тебе «Віра і Світло»?

Життя. Коли я почала ходити у «Віра і Світло», я тоді дізналася про друзів, асистентів та приятелів. Мені там добре, бо вони приймають мене такою як я є. Вони мене знають. Коли я зараз туди приходжу, то я ділюся своїми переживаннями, роздумами, ми разом молимося і спільно щось робимо. Там весело, бо мені усі там радіють.

Що тобі подобається в спільноті?

Мені подобається разом готувати їсти, допомагати по дому, гуляти парком та разом подорожувати. Дуже теплі спогади викликають у мене спільні поїздки на море, у гори. Мені подобається бути разом у спільноті та можливість розвиватися.

Яким є молитовне життя у вашій спільноті?

Ми ходимо в неділю на Літургію в церкву, їздимо у різні прощі з «Віра і Світло». Деколи ми маємо спільні молитви у нашій спільноті. Зазвичай, ми співаємо молитовні пісні спільноти «Віри і Світла». Особливо я люблю пісню «Це я будую спільноту». Деколи ми читаємо уривок Святого Письма і деякий час знаходимось

в тиші, щоб подумати над прочитаним. Також ми молимося в голос наші інтенції. Ми завжди молимося за наших рідних та спільноту. Також ми молимося за наших асистентів, їхні родини і щоб вони скоріше вийшли заміж і були щасливі. Мені є важливо відчувати, що я за когось молюсь і впевнена, що Бог чує мої молитви.

Щиро дякую!

Наприкінці розмови вона бере мене за руку, дякує за те, що вона виговорила і ми обіймаємось.